

Prof. Dr. Zygmunt Zakrzewski

8 III 272

Czcigodnemu Panu
PROF. DR. ZYGMUNTOWI ZAKRZEWSKIEMU
Prezesowi Polskiego Towarzystwa Prehistorycznego
ku uczczeniu
45-lecia pracy naukowej a 15-lecia prezesury
rocznik niniejszy poświęca

REDAKCJA

W roku 1934 upłynęło 45 lat od ukazania się pierwszej pracy naukowej zasłużonego prehistoryka, Prof. Dr. Zygmunta Zakrzewskiego, współzałożyciela i prezesa Polskiego Towarzystwa Prehistorycznego od chwili założenia tej organizacji. Rocznicę tę pragniemy uczcić ze swej strony, poświęcając W. Szanownemu Jubilatowi niniejszy zeszyt Przeglądu Archeologicznego, jakkolwiek ukazuje się on z pewnym opóźnieniem i zawiera prace nie wszystkich autorów, którzy pragnęli wziąć udział w okazaniu swej życzliwości i złożeniu hołdu Jubilatowi.

Zygmunt Zakrzewski urodził się dnia 28. III. 1867 r. w Poznaniu jako syn obywatela ziemskiego Pawła Zakrzewskiego, właściciela Golicy w pow. jarocińskim, powstańca z 1863 r. i Józefy z Szuldrzyńskich. Po otrzymaniu podstaw naukowych w domu rodzicielskim wstąpił do gimnazjum realnego w Poznaniu, które dla szynkan na tle narodowościowym opuścił, przenosząc się do realnego gimnazjum we Wrocławiu. Ukończywszy je w r. 1889, zapisuje się jako student chemii na politechnikę w Karlsruhe i składa tam w r. 1893 egzamin dyplomowy. Następnie jako student uniwersytetu w Bazylei uzyskuje w r. 1894 doktorat filozofii. W cztery lata później żeni się Jubilat z Emilją Jażdżewską, córką Władysława, zasłużonego prehistoryka, a w r. 1904 osiada na Kujawach, w pow. strzeleńskim, nabywając majątek ziemski Mirosławice. W r. 1914 wybrany zostaje posłem do Sejmu pruskiego i czynność tę sprawuje przez cały czas wojny światowej. W czasie powstania wielkopolskiego mianowany zostaje w styczniu 1919 r. starostą powiatu strzeleńskiego i obejmuje zarazem funkcję komendanta Straży Ludowej tegoż powiatu. Od października 1919 r. wykłada Jubilat polską numizmatykę średniowieczną w uniwersytecie poznańskim a równocześnie zajmuje urząd konserwatora państwowego zabytków przedhistorycznych na okręgi wielkopolski i pomorski. W dniu 21 kwietnia 1921 r. habilituje się w uniwersytecie Jagiellońskim z numizmatyki a w d. 5. XII. 1929 uzyskuje tytuł profesora honorowego za zasługi naukowe. Od chwili założenia Polskiego Towarzystwa Prehistorycznego w dniu 11. V. 1920 r. piastuje Prof. Zakrzewski w niem urząd prezesa, a przez kilka lat był także prezesem Towarzystwa Numizmatycznego i redaktorem Wiadomości Numizmatyczno-Archeologicznych.

Już jako gimnazjasta w Wrocławiu interesuje się żywo prehistorją i ogłasza swe pierwsze prace z tego zakresu. Pomijając dwie drobne kilku-

wierszowe notatki z r. 1888 o dłubance z Koźła i palaficie słowiańskim we Wrocławiu, ogłoszone w czasopiśmie zurychskim Antiqua, jako pierwszą pracę naukową Jubilata uznać należy artykuł p. t. Pfahlbauten der Provinz Posen, wydrukowaną tamże w r. 1889. Już jako uczeń gimnazjalny czyni też pierwsze poszukiwania prehistoryczne w Skokach, odznaczające się tą samą akuratnością spostrzeżeń, jaka cechuje wszystkie późniejsze Jego prace.

Później jako student i człowiek dojrzały, pracując na roli i społecznie, w dalszym ciągu poświęca się pracy naukowej, głównie numizmatyce średniowiecznej polskiej, z zakresu której ogłasza cały szereg wartościowych publikacyj. Równocześnie kolekcjonuje monety polskie, szczególnie wcześniejsze, z tym rezultatem że posiada dziś najkompletniejszy i najcenniejszy zbiór monet piastowskich, których jest bezsprzecznie najlepszym znawcą. Wyniki osiągnięte przez Jubilata są tem bardziej godne uznania, że wśród licznych obowiązków zawodowych i społecznych tylko dorywczo mógł poświęcać się nauce. Miarą uznania Jego pracy w zakresie numizmatyki jest fakt, że na międzynarodowym kongresie numizmatycznym w Brukseli w r. 1910 powierzono mu przewodnictwo wraz z przedstawicielami trzech innych narodowości: Francji, Anglii i Niemiec.

Objąwszy urząd konserwatora zabytków przedhistorycznych, skierowuje ponownie główną swą uwagę na naukę, której poświęcił pierwsze swe prace. Ratuje dużą ilość wykopalisk od zniszczenia, popularyzuje wyniki badań prehistorycznych słowem żywym i pismem i przeprowadza szereg bardzo ważnych rozkopywań w Wielkopolsce, na Pomorzu i w zachodniej części województwa łódzkiego, których wyniki ogłasza w swych pracach. Jako profesor zaznajamia słuchaczy z metodami badania zabytków numizmatycznych polskich, wpaja im zamiłowanie do studjów numizmatycznych i kształci młodych adeptów ukochanej przez siebie nauki. Swem ujmującym obejściem, taktem, uczynnością i dobrocią zaskarbił sobie Jubilat serca wszystkich, którzy się z nim zetknęli. W imieniu redakcji i wszystkich członków Polskiego Towarzystwa Prehistorycznego składamy W. Szan. Jubilatowi i szczerze, z serca płynące życzenia jaknajdłuższej, owocnej pracy dla dobra nauki, przedewszystkiem zaś wykończenia rozpoczętego ważnego dzieła syntetycznego o polskich monetach średniowiecznych: Corpus numorum Poloniae mediae aevi. Ad multos annos!

Bibliografia prac naukowych Zygmunta Zakrzewskiego.

PREHISTORJA:

1. Einbaum-Kahn von Kosel (*Antiqua* 1888, str. 10, tabl. II, 7).
2. Slavischer Pfahlbau in Breslau (*Antiqua* 1888, str. 54).
3. Pfahlbauten der Provinz Posen (*Antiqua* 1889, str. 83—85, tabl. XVII, 1—10).
4. Der Depotfund von Kokorzyn (*Antiqua* 1891, str. 3—4, tabl. II, 1—3).
5. Die Gräber von Sackrau.
6. Groby przedhistoryczne w Kleszczewie (*Wiad. Numizm.-Archeol.*, t. IV, nr. 2. Zb. ogólny nr. 44, Kraków, 1900, str. 186—194, z 3 ryc.).
7. Cmentarzysko z kulturą rzymską w Ciążeniu w pow. słupeckim (woj. łódzkie). *Przegl. Archeol.* t. II, str. 91—99, z 55 ryc.
8. Kurhany z II okresu epoki brązowej we wsi Jasionna-Klekot, w pow. sieradzkim, województwie łódzkim (*Przegląd Archeologiczny*, t. II, str. 275—282, z 5 ryc. i 1 tabl.).
9. Sprawozdanie z działalności Państw. Konserwatora zabytków przedhistorycznych okręgu wielkopolskiego za rok 1922 (*Wiadomości Archeologiczne*, t. VIII, str. 225—229).
10. Nasyp na rzempowskim Ostrowie w Kruszwicy, w pow. strzelińskim (*Wiadomości Archeologiczne* t. IX, str. 176—190, z 22 ryc.).
11. Zabytki przedhistoryczne z Lubasza, w pow. czarnkowskim i najbliższej jego okolicy (*Przegląd Archeologiczny* t. IV, str. 173—175, z 6 ryc.).
12. Sprawozdanie z działalności Państw. Konserwatora zabytków przedhistorycznych na okręg wielkopolski za rok 1923 (*Wiadomości Archeologiczne* t. IX, str. 342—344).
13. Sprawozdanie z działalności P. Konserwatora zabytków przedhistorycznych okręgu poznańskiego za lata 1924, 1925, 1926 (*Wiadomości Archeologiczne*, t. X, str. 230—235).
14. Ewolucja zwyczaju pogrzebowego na cmentarzyskach z kulturą łużycką (*Wiad. Archeol.*, t. XII, 1933, str. 5—13, z 2 tabl.).
15. Kurhan w Strzelcach, w pow. mogileńskim (*Księga Pamiątkowa ku czci Prof. Demetrykiewicza* Poznań, 1930, str. 333—339, z 1 ryc. i 1 tabl.).
4. Przyczynek do znajomości monet średniowiecznych (tamże 1904).
5. Monety średniowieczne wykopane w Ostrowie nad Gopłem (tamże 1904—1905).
6. Wykopalisko monet średniowiecznych w Muster-
nik (tamże 1905).
7. O brakteacie pamiątkowym Bolesława Krzywoustego (tamże 1905).
- 7a. Nowe studia do numizmatyki X i XI w. (*Wiadom. Numizm.-Archeol.* 1908).
8. Wykopalisko monet średniowiecznych w Dzierżnicy (tamże 1909).
9. L'usage d'entailer et de mâcher des monnaies en Pologne au moyen âge (Bruksela, 1910).
10. Kongres numizmatyczny w Brukseli (*Wiad. Numizm.-Archeol.* 1910).
11. Jeszcze o medalu na wprowadzenie chrześcijaństwa w Polsce (tamże 1911).
12. O brakteatach z napisami hebrajskimi (*Wiad. Numizm.-Archeol.* 1909—1913 i 1921).
- 12a. Kilka uwag o monecie używanej w Polsce przed w. XI (tamże 1914).
- 12b. Trzy nieznanne denary Władysława (tamże 1914).
13. Początki mennictwa polskiego (*Zapiski Muzealne*, Poznań, zes. 2—3, 1918, str. 30—36, z 6 ryc.).
14. Opis ozdób srebrnych i monet średniowiecznych, wykopanych w Trzebawiu, w pow. poznańskim zachodnim (*Przegląd Archeol.* t. I, roczn. 1, 1920, str. 138—141, z 3 ryc.).
15. Kto wybijał denary krzyżowe i jakie jest ich pochodzenie (*Przegląd Archeol.* t. I, roczn. II—III, str. 96—104, z ryc.).
16. Przyczynek do znajomości denarów adelheidowych z imieniem Bolesława (*Wiad. Numizm.-Archeol.* 1922).
- 16a. W sprawie brakteatów z napisami hebrajskimi (odpowiedź na artykuł dr. M. Gumowskiego). Tamże 1923.
17. W sprawie szkicu historyczno-numizmatycznego Dra M. Gumowskiego: Bolesław jako współrządcą cesarstwa (tamże 1925).
18. Język polski na naszych monetach średniowiecznych (tamże 1925).
19. Numizmatyka jako nauka (tamże 1925).
20. O najdawniejszych monetach biskupów i arcybiskupów gnieźnieńskich (tamże 1925).
21. O monetach celtyckich znajdujących w Polsce (*Przegląd Archeologiczny* t. III, str. 216—221, z 2 ryc. i tabl.).
22. Gniezno i Kalisz, dwie mennice wielkopolskie za czasów Mieszka III.
23. Mennictwo za czasów Bolesława Chrobrego.
24. Pewne odrębności na niektórych brakteatach śląskich.
25. Sposoby badań monet średniowiecznych (*Wiad. Numizm.-Archeol.* 1929).
26. Nieznany denar Mieszka II.

NUMIZMATYKA:

1. Przyczynek do znajomości solidów Bolesława Chrobrego (*Wiad. Numizm.-Archeol.*, t. IV, 1899).
- 1a. Solid Mieczysława I bez napisu (tamże 1899).
2. Dwa zagadkowe solidy X i XI wieku (tamże 1901).
3. O denarach adelheidowych z imieniem Bolesława (tamże 1904).